

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

**ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ:
СУЧАСНИЙ ДИСКУРС ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ
ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ**

Матеріали науково-практичної конференції

23-24 червня 2017 року

Харків – 2017

УДК 008(062.552)
ББК 71я431
Т 65

Редакційна колегія:

Л.Г. Омельченко – директор Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України

О.Г. Бугайченко – завідувач відділу інноваційних культурних проєктів та міжнародного співробітництва Обласного організаційно-методичного центру культури і мистецтва

Н.М. Роман – кандидат педагогічних наук, доцент

Адреса редакційної колегії: 61002, Україна, м. Харків, вул. Пушкінська, 62;
Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва.
Тел.+380 (57) 725-12-36

Т65 Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини. Матеріали науково-практичної конференції (23-24 червня 2017 року). – Харків, 2017. – 360 с.

Збірка містить тези та доповіді, в яких піднімаються та аналізуються проблеми збереження нематеріальної культурної спадщини в умовах сьогодення. Різним аспектам вивчення цих питань було присвячено роботу науково-практичної конференції «Традиційна культура в умовах глобалізації: сучасний дискурс щодо збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини», яка проходила в м. Харкові 23-24 червня 2017 року.

Конференція об'єднала провідних дослідників та діячів культури і мистецтва з різних регіонів України, науковців із інших країн, представників національно-культурних товариств. У ході наукового дискурсу досвідчені вчені простежили й узагальнили інноваційні тенденції збереження елементів нематеріальної культурної спадщини в контексті сучасного мистецтвознавства, культурології, історії, філософії, педагогіки. Під час роботи конференції було обґрунтовано й систематизовано ефективні засоби та шляхи популяризації нематеріальної культурної спадщини. Окремо було визначено перспективи інтеграції традиційної культури в світову культуру та особливості її використання в процесі впровадження стратегії культурної децентралізації.

Для широкого кола дослідників, практиків, а також усіх тих, хто цікавиться нематеріальною культурною спадщиною різних народів світу та перспективами подальшого розвитку й піднесення традиційної культури в умовах глобалізації.

Матеріали друкуються в авторській редакції з незначними коректорськими правками українською та російською мовами.

УДК 008(062.552)
ББК 71я431
Т 65

ISBN 978-617-7470-68-6

Обласний організаційно-методичний центр культури і мистецтва, 2017

О.П. Співак,
завідувач відділу
науково-освітньої роботи
Харківського історичного музею
імені М.Ф. Сумцова

**ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРІЇ І ТРАДИЦІЙ ХРИСТІЯНСТВА
МУЗЕЙНИМИ ЗАСОБАМИ
(з досвіду роботи Харківського історичного музею
імені М.Ф. Сумцова)**

Дослідження історії і традицій християнства у Харківському історичному музеї імені М.Ф. Сумцова проводяться різними формами. В основному вони поширилися з 1988 року, з дати святкування 1000-річчя хрещення Русі. З цієї річниці перед працівниками культурних закладів і, зокрема, музеїв постало актуальне питання про поповнення знань з історії православ'я, його традицій, догм і заповітів.

На даний час у музеї працюють декілька виставок, а саме: «На перехрестях століть. Археологія краю», «Наш край у 9 – 18 ст.», «Слобожанські мотиви. Етнографія краю», де відвідувачам розповідають про вірування людей нашого краю. Але якщо починати з давнини, то люди завжди вірили в якусь потойбічну силу, яка викликала або призупиняла дощ, сніг, тепло. Вірили, що за кожною стихією стоїть якийсь верховенство або магія.

У дохристиянські часи народна магія мала широке розповсюдження в повсякденному житті. Простішими засобами практичної магії володіла більша частина населення, але головна магична функція належала волхвам. Саме вони були носіями таємничих стародавніх знань. Після прийняття християнства офіційна церква знищила волхвів як носіїв язичницького культу. В деякій мірі послідовниками волхвів стали знахарі. Однак роль знахарів була значно вужчою, ніж у волхвів. Знахарі займалися переважно лікувальною магією, хоча інколи вони використовували й засоби любовної магії

Протягом сторіч український народ не втрачав своїх магичних традицій. Примітивними магичними засобами володіла значна частина дорослого населення. На експозиції «На перехрестях століть» гості як раз і можуть побачити деякі язичницькі амулети для ворожіння або для лікування. Про це і розповідають також на лекції «Амулети та обереги давнього населення Харкова», яку можна замовити в музеї [1].

Але час йшов, змінювалася геополітична ситуація. Вже перед київськими князями постала проблема об'єднання земель і запровадження єдиної релігії. Наступна експозиція «Наш край у 9 – 18 ст.» порушує питання прийняття християнства і на її базі проводиться тематична лекція «Хто охрестив Русь?». Гості даного заходу дізнаються про передумови прийняття християнства, про князів Київських, які хрестилися за християнським звичаєм, а також про те які й чому язичницькі свята залишилися [2].

До свята «День українського козацтва», яке співпадає з Покровами Пресвятої Богородиці, в музеї створений захід «Козацькому роду нема переводу» [3]. Цей захід повністю розкриває релігійні вподобання козаків. Згадуються свята, яким молились козаки, це і Микола Чудотворець, саме він уважався покровителем морських походів козаків. Окрім цього учасники заходу мають змогу побачити ладанки, хрести натільні, які носили козаки, а також старовинне Євангеліє, видане на гроші українського гетьмана Івана Мазепи.

Продовжує знайомити відвідувачів із церковними традиціями населення нашого краю експозиція «Слобожанські мотиви». Ця експозиція повністю розкриває свята, обряди та звичаї слобожан. Духовна культура слобожан обмежувалася, в значній мірі, релігійною сферою. Відвідання церкви вважалося обов'язком кожного селянина. Тут вони мали можливість поспілкуватися, почути останні новини.

На Слобожанщині відзначали всі найважливіші свята Православної церкви. Лише культу Богородиці було присвячено 262 свята на рік. Так святково-обрядова сфера, як органічна частина духовного життя слобожан, ґрунтувалася на одержаних в спадщину від попередніх поколінь кращих народних традиціях. Тут, як і в інших етнографічних районах України, спостерігалися переплетіння давньої язичеської обрядовості з християнськими традиціями [4]. Ще про один захід, розроблений співробітниками музею – «Весно, весняночко, прийди до нас паняночко»[5]. Цей захід розповідає багато цікавого про святкування весняних свят нашими предками. А саме – як наші предки закликали весну, співаючи гаївки і веснянки.

Тематика веснянок могла бути найрізноманітнішою. Більшість із них уславляє пробудження природи і стосується хліборобських мотивів, оскільки праця на землі раніше була головним зайняттям переважної більшості населення України. Також учасники заходу пробують співати та танцювати обрядових пісень і танців.

Утіленням у життя цих найкращих людських почуттів є Великдень – найбільше християнське свято нашої Батьківщини. Саме

Великодні свята проходили для українського народу найбільш урочисто і готуватися до них починаються заздалегідь. І саме на цьому заході учасники дізнаються і про Вербну неділю, і про чистий тиждень. Що найважливішим днем білого тижня є четвер, який називається чистим, світлим, великим, страсним або живним.

Чистий четвер – це день весняного очищення. Ще вдосвіта, до схід-сонця, селяни чистили в стайнях, коморах, на подвір'ї, в хатах. Усе повинно бути чистим і виглядати по-святковому. Намагалися також якомога раніше скупатися у воді, яка в цей день, за повір'ями, набирала цілющих властивостей. Свічка, запалена на «Страсті» мала цілющу силу. Також гості музею дізнаються, коли господині починали пекти паски, фарбувати писанки, крашанки. А особлива увага приділяється дитячим великоднім розвагам, а саме тим іграм, які були розповсюджені в давнину серед дітей.

Крім цього співробітниками музею створена пересувна виставка, яка називається «Українські народні свята». Ця виставка повністю присвячена циклу зимових, весняних, літніх та осінніх свят. До речі, експонується вона, як і всі пересувні виставки, на базі навчальних закладів безкоштовно.

Отже, запропоновані заходи з вивчення історії та традицій християнства в Харківському історичному музеї імені М.Ф. Сумцова покликані виховувати своїх відвідувачів на ідеалах добра, любові, милосердя, правди, совісті, справедливості. Колектив співробітників музею сподівається, що відвідування цих заходів повинно базуватися не лише на основі наукового осмислення оточуючого світу, але й на духовних, моральних та культурних надбаннях українського народу. Підрастаюче молоде покоління повинне знати й цінувати своє духовне коріння, шанувати моральні та релігійні традиції свого народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонов В.С. Сценарій археологічного факультативу «Амулети та береги давнього населення Харківщини», 2017. – 10с.
2. Дубін К.Ю. Текст тематичної лекції «Хто охрестив Русь?», 2016. – 7 с.
3. Івченко Б.А. Сценарій музейного заходу «Козацькому роду нема переводу», 2011. – 5 с.
4. Пантелій О.М. Текст екскурсії до стаціонарної виставки «слобожанські мотиви» (етнографія краю)2, 2010. – 22 с.
5. Люлько Ю.О. Сценарій музейного заходу «Весно, весняночко, прийди до нас, паняночно», 2015. – 8 с.